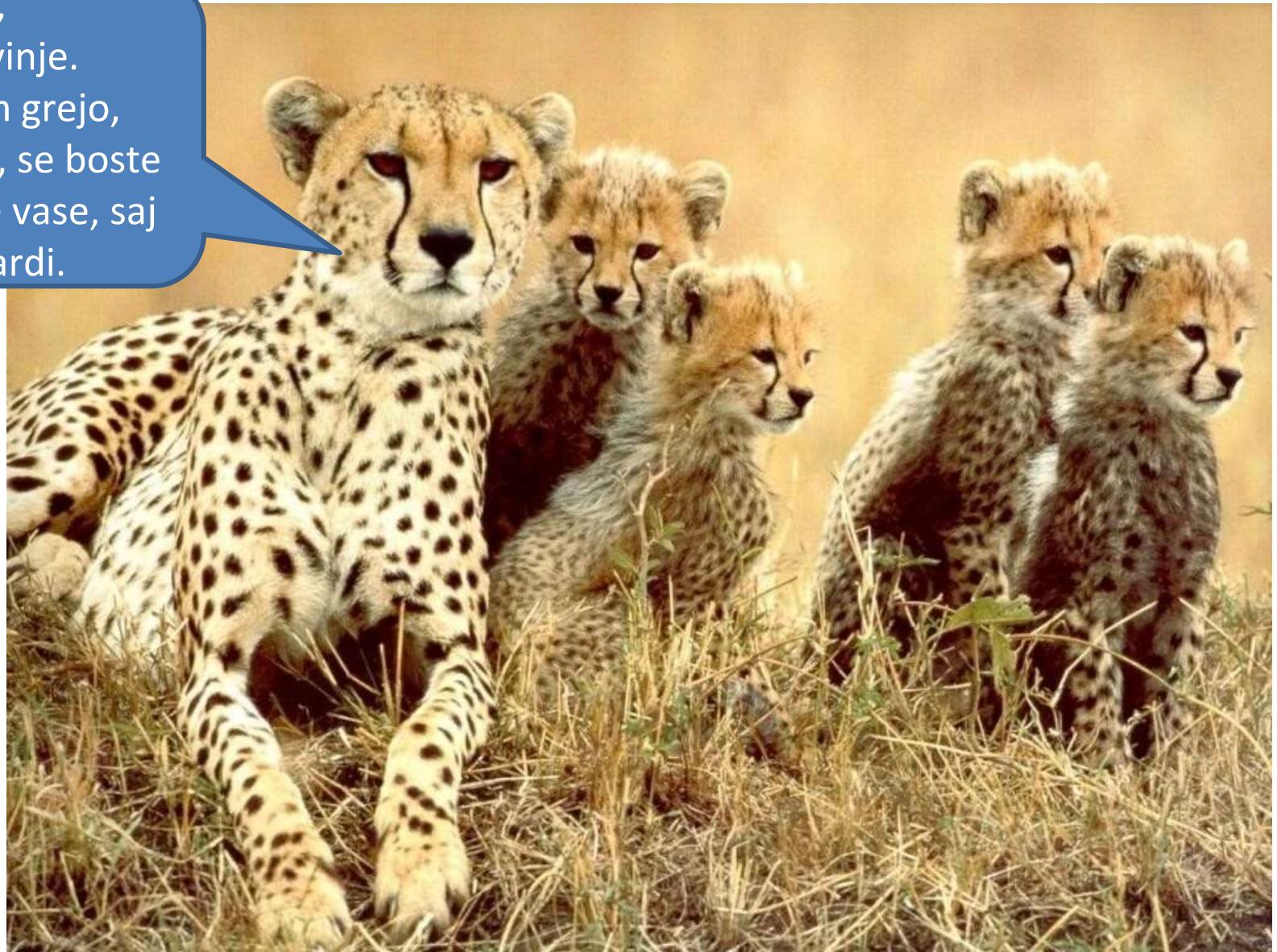

Igor Saksida,

Pedagoška fakulteta UL in UP:

Skupaj razvijajmo bralno pismenost

Dragi učenci,
glejte: tam so levinje.
A niso lepe? Pa sem grejo,
poglej no ... Ne tecite, se boste
utrudili, raje zaupajte vase, saj
ste vendar gepardi.

PISA 2009 (in 2012)

- 79% učencev dosega temeljne bralne kompetence, OECD: 81 %, EU: 82 %;
- najvišje bralne kompetence: 0,3 % SLO, EU 0,6 %, OECD 1,0 %;
- povprečje: manj kot OECD, 11 točk manj kot 2006; 2012: stabilno **nezadovoljivi**;
- *Nižja raven: iskanje in priklic informacij ter povzemanje in interpretiranje besedila: Višje ravni: razmišljanje o... vrednotenje besedila;*
- povezava dosežkov z **branjem za zabavo** (in s tem, da radi berejo) – **motivacijski dejavniki. Zunanja, notranja, socialna motivacija ... Učimo se iz radovednosti IN za ocene!**
- rezultati so pokazali, da »je pomembno, da se učenci zavedajo, še bolj pa, da uporabljajo ustrezne strategije branja in učenja«.
– **Pri tem jim lahko pomagamo tudi starši – bralni zgled, spodbuda pri učenju ...**

To ni prelaganje odgovornosti na starše!

FINCI – RAZLOGI ZA USPEH

(Elina Harjunen, 2010)

- **Družbenost »branja«:**

- TV: podnapisi;
- visoka bralna kultura **v družbi** (knjižnice, branje časopisov doma, skorajda ni nepismenosti med odraslimi);
- podpora razvijanju pismenosti mladih: knjižnice, bralni tedni, dnevi tiska ...
- programi za promocijo branja;
- homogenost finske družbe/populacije (majhne socialne razlike, protestantska **etika dela**, malo učencev imigrantov);
- visoka raven izobraževanja učiteljev (od 1971);
- splošna družbena atmosfera:
  - **Finska:** pozitiven odnos do učenja, branja, spoštovanje učiteljskega poklica;
  - **Slovenija:** igriva šola, “pretežko, prezahtevno, podatkovno, stresno” notranja – **zunanja** motivacija

Je učenje (branja) zabava, igra – ali delo?

Dvignimo pričakovanja in vzpostavimo kulturo dela in dosežkov!

- Kaj je bralna pismenost? Zmožnost razumevanja, kritičnega vrednotenja in uporabe besedil ter izražanje mnenja o prebranem; branje kot vrednota. Zmožnost in motivacija. Branje ni samo sebi namen!
- Branje: v šoli (ne le pri slovenščini) – izven šole.
Sodelovanje staršev, zavezništvo pri doseganju višjih ciljev (“pogodba”), ne rušenje učiteljeve avtoritete.
- Bralni pouk kot usvajanje bralnih strategij – zato nujnost različnih, tudi **zahtevnih** nalog ob branju.
- Stran od paradigmе **čim lažje, tem bolje**. Vsi moramo dvigniti pričakovano raven bralnih dosežkov.

Vprašanja, dileme, rešitve

Temeljna načela in izhodišča razvijanja pismenosti:

- Individualizacija in diferenciacija, tudi za boljše bralce – Zato: ni enotnih (samo enih) nalog, ni primerjav med različnimi učenci.

Koliko knjig za domače branje v 3. razredu? Od ene knjige do desetih knjig – zakaj ne tudi več! – 1. razred: v treh mesecih po metodi družinskega branja: 15 KNJIG.

- Mentorji pismenosti (učitelji, starši): zmožnosti in interesi otrok, ki jih ne smemo pretirano poudarjati, ampak jih razvijati: otroci se učijo tudi, kar jih ne zanima!
- Dejavniki razvijanja pismenost: **razvojni** ter **širši** vplivi – **razvojni**: različna razvitost zmožnosti, začetek 1. razreda, triletja ... Branje za fante?

Raziskava 2016: 430 prvošolcev, 20 oddelkov; v procesu priprave na spoznavanje črk

- V šestih oddelkih prvega razreda je bilo učencev, ki znajo brati, **več kot tistih, ki ne znajo**.
- V sedmih oddelkih je bilo **bralcev** približno **tretjina**, v **sedmih oddelkih četrtina** in v samo dveh oddelkih je bil delež posameznikov, ki berejo, petinski.
- V celotnem vzorcu je bilo bralcev 155; to **predstavlja dobro tretjino (36 %) vseh testirancev**.
- Berejo **pred** vstopom v šolo; pomen spodbudnega domačega okolja.
- V sedemnajstih oddelkih so vsi učenci, ki v prvem razredu že znajo brati, na vprašanje »Ali rad/-a bereš?« odgovorila z »Da.«.
- **Bralni projekti niso dovolj!**

Zgodnje sodelovanje: že v vrtcu, vsaj še v 1. triletju

Pomen dejavnosti **pred vstopom v šolo**: razvijanje **družinske pismenosti**: »družinsko branje«: raznovrstna besedila, pestre dejavnosti, mentorska priporočila staršem ...

Bralni klub za starše (OŠ X: vsak drugi torek v mesecu): beroči odrasli kot motivacija, **bralni model**

»**Otroci, ki so v domačem okolju dobili več spodbud na področju pismenosti, so pri opismenjevanju in učenju uspešnejši.**« ← **Branje kot “investicija” v prihodnost ...**

»K dobremu obvladanju jezika, razumevanju in izražanju pripomore branje in priovedovanje odraslih otroku ter pogovor o prebranem«; družinsko življenje in pismenost: **vsakodnevna opravila** (nakupovalni listek), **TV** (napovedi ...), **tisk** (oglaši, časopisi, revije ...), **praznovanja** (voščilnice ...), **konjički** (navodila, recepti), **računalnik** (“pisanje”, opazovanje odraslih ...), **bralni kotiček** (knjige, drugi tiski, papir, pisala) «

Otroci naj le berejo, pa čeprav karkoli ... (?)

- Ne: »inflacija« tiskanih sporočil, “*vse je enako (ne)pomembno*”; tako stališče zanika **pomen mentorjeve vloge** v njem (šolsko branje oz. bralni dogodek NI prostočasno branje. Bralni dogodek poteka ob **kvalitetni** knjigi. “Otroški interes”: *Ričet ali hamburger?*
- **Svetovanje** mlademu bralcu: pomen seznamov, ambicioznost in diferenciacija, **sodelovanje s starši. (!)**
- Bralni dogodek (tj. skupinsko branje), še posebej v razredu, se povezuje s kontekstom **vzgoje** (bralca), ki poteka kot »utesnjevanje v kulturo«. Pomen **tradicije**.
- **RAZNOVRSTNOST METOD**: tiho, glasno, interpretativno, mozaično branje ... Obnova in ustvarjalnost, **predvsem** (?) rokopis in e-odzivi ...
- Preverjanje in ocenjevanje DB (BZ).

Spoštovani!

Sedmi dan pouka je naša prvošolka dobila za nalog, da se nauči pesmico N. Maurer na pamet. (Imam 4 otroke v OŠ in ravno prvošolka ima najtežjo nalog.)

Sama sem strogo proti temu, da je domača naloga taka, da je otrok ne zmore opraviti sam.

V prvem mesecu naj bi se otroci navajali na novo okolje, sošolce, red ... (Trikrat sem že "dala skozi" prvi razred.)

Če sem pravilno brala učni načrt, naj bi otrok samostojno nastopal s pesmico v tretjem razredu, zagotovo pa je to del daljšega procesa, ki zahteva določeno zrelost in pa strokovno pripravo (Ne samo napis na vratih – nauči se pesem na pamet).

Smiselnosti v "papagajskem" ponavljanju umetnostnega besedila (tega je trenutno zmožna naša 6-letnica) ne vidim, zato sem učiteljici napisala, da naš otrok te naloge ne bo opravil.

Meni se zdi taka domača naloga strokovno sporna.

1. Zakaj mora moj otrok, ki zelo veliko bere, brati še naglas?

☀ Kako naj drugače mentor preverja bralno tehniko? ☀ Glasno branje je ena od **pomembnih** dejavnosti za delo v skupini (navodila ...)

2. Moj otrok, ki zelo rad bere, je pri ocenjevanju glasnega branja dobil le oceno 3. Sigurno ima disleksijo.

☀ Ni verjetno. Morda se je premalo potrudil. **Motivacija ≠ zmožnost.**

3. Pri matematiki pišejo kratka preverjanja. Tri naloge morajo prepisati s table. Moj otrok je pri prepisovanju naredil napako in izračunal narobe. Ocena ni bila odlična. To ni v redu.

☀ Seveda je. Natančno branje navodil ter njihovo pretvarjanje v "račun" je del **bralne in matematične pismenosti**.

4. Zakaj mora moj otrok pri matematiki razmišljati o tem, kako se napiše Kranjska Gora (računanje razdalj med kraji). Učiteljica mu je to popravila. Na oceno to ni vplivalo, toda, zakaj se mora mučiti še s pravopisom, sicer je odličnjak.

☀ **Izvrstno ravnanje učiteljice!** Bralna zmožnost se razvija pri vseh predmetih. Lahko bi mu odštela še kako točko za napako, a na ta kriterij bi morala prej opozoriti učence.

Pravopis je lahko usoden, saj poznate pomen vejice v stavku: **Vztrajati ne omagati.**

5. Moj otrok je pri pouku družbe dobil nalog, da ob opornih točkah napiše besedilo z naslovom Preselili se bomo. Ali je to res potrebno, četudi se ne bomo? (cilj pri družbi je poznavanje vzrokov in posledic selitev).

☀ V šoli razvijamo zmožnosti, v tem primeru zmožnost sklepanja, utemeljevanja, zapisa ... To je prava življenjskost znanja – in ne to, kar prav v tem trenutku otrok potrebuje.

6. Za opravljanje bralne značke smo dobili priporočilni seznam. Učiteljica je rekla, da so na seznamu »prelahke« knjige in napisala svojega. Ali to lahko naredi?

☀ **Bravo, tako mora ravnati**, saj pozna otroke. Enotni priporočilni seznam BZ za vse otroke ne obstaja, saj ni obvezni.

7. Otroci so pri pouku slovenščine obravnavali pesem. Učiteljica je po obravnavi pesmi dala otrokom drugačno nalogu kot to piše v pripravah, ki so objavljene na spletni strani. Zanima me, zakaj si učiteljica dovoli takšne reči in kako naj potem starši spremljamo učni proces, če si učitelj lahko izmisli, kar ga je volja.

☀ Življenje vendar ne poteka po popolnem načrtu ... Priprava je osnutek, ne vozni red, namenjena je predvsem **učitelju**. Od kod ideja, da bi starš, tudi če bi že bil pedagog, nadziral izvajanje pouka glede na priprave? Kdo ga je za to usposobil, pooblastil ...

Ne bodimo cenzorji, zaupajmo učiteljevi strokovnosti!

- **Cenzorski posegi**: kritika neprebranih besedil, razlaga odlomkov, ki so iztrgani iz sobesedila.
- Učitelj je **vodja pogovora** o prebranem: razvijanje razumevanja in utemeljevanja mnenja, kritično branje.
- Učitelj **mora izbirati** tudi provokativne, družbenokritične teme in zahtevnejša besedila.
- Učitelj se »ne more in ne sme odpovedati svojim **zahtevam** v razmerju do učenca: cilji morajo biti doseženi, četudi na podlagi samostojnega dela učenca, delo mora biti opravljeno, nemara tudi na določen način« (*Vzgojna zasnova javne šole*: 197).

**Te ocene
so obupne!**

**Te ocene
so obupne!**

Učitelj kot avtoriteta

- **Prepoznavanje zmožnosti in interesov otrok in načrtovanje njihove nadgradnje:** raznovrstnost **bralnih gradiv** (ne le DZ). Pri tem stojmo učitelju ob strani in se ne pritožujmo nad preobsežnimi knjigami, učbeniki ... *Igor Saksida = oče, ne ...*
- **Preveč podatkov v knjigi?** Kako pa naj otrok izlušči bistvene podatke iz besedila, če v njem ni večje količine podatkov? Vsega v učbeniku se ne naučimo.
- **Bralne strategije:** vprašanja in naloge ob branju niso mučilnica, ampak razvijajo bralno kompetenco. Naloge je treba rešiti (**v šoli IN doma**). Učenci branju (slovenščini) po lastnih izjavah posvečajo malo časa: “skoraj vse ocene razen tiste pri matematiki spadajo na področje stališča, da domače delo jemlje le malo časa, kar verjetno pomeni, da bi učenci in dijaki lahko doma za šolo delali več”.

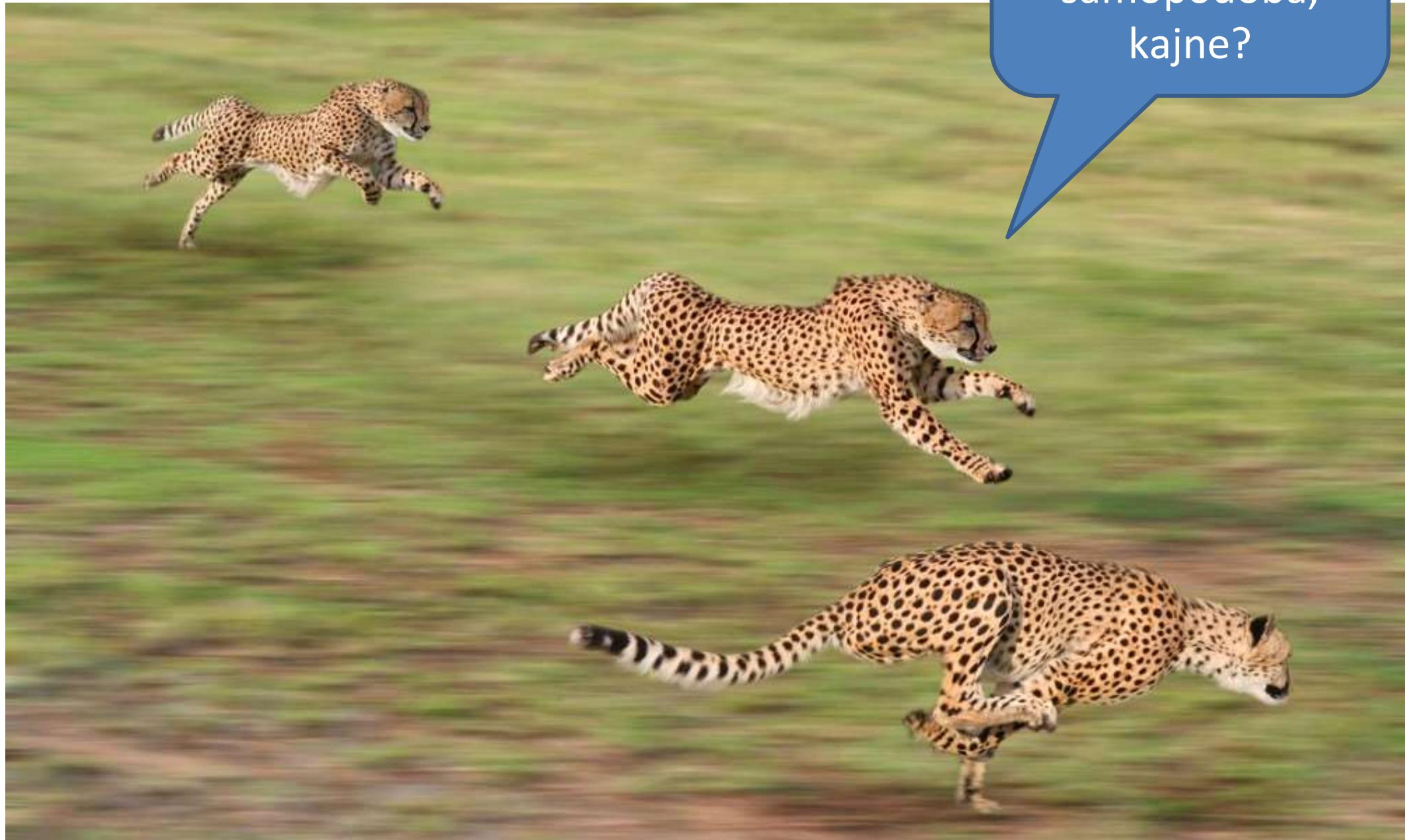
Se lahko naučim brati in pisati, če ne berem in ne pišem?

- **Ravni vprašanj:** različne taksonomije, a vsaj na treh zahtevnostnih ravneh, znanje **in** višje ravni (ne **ali**) – zahtevno ni nujno slabo, ampak tudi motivira.
- **Priklic, razumevanje, vrednotenje = delo,** izboljševanje odzivov na besedilo
- **Oblikovanje in preverjanje** bralnih nalog:
realna, ne visoka samopodoba učenca,
inflacija odličnjakov

Lažna samopodoba: res „prijazna“?

Hvala za potrpljenje!

Zmožnost,
ne le pozitivna
samopodoba,
kajne?